

Datum: 05.08.2021

Medij: Vreme

Rubrika: Bez naslova

Autori: Redakcija

Teme: Andraš Urban; UJVIDEKI SZINHAZ / Novosadsko pozorište; Pozorište Kostolani Dežo /

Naslov: Jedna predstava, jedna zabrana.. i sto palačinki

Napomena:

Površina: 1929

Strana: 32,33,34,35

KULTURA

32 Intervju: Robert Lenard, reditelj

Jedna predstava, i sto palačinki

"Moji roditelji su radnici, tipična srednja klasa, kojoj je osamdesetih još išlo dobro, a devedesetih je bio pakao. Kao u devedeset posto porodica u Srbiji. To jeste bitno, taj kontekst iz kojeg dolazim. Ako govorimo o načelima, volim Brehta, pašu mi društvene teme, odatle i Fon Horvat, kod koga društvene teme ne idu iz didaktike, mada je ima, ali to su ipak veoma jednostavni ljudi koji se nesvesno vezuju za širi društveni problem"

Robert Lenard je reditelj i rukovodilac umetničkih poslova u Novosadskom pozorištu / Újvidéki Színház, iza njega je niz zapaženih režija, a ovih dana je u žži interesovanja javnosti zbog "sugestije" Mađarskog nacionalnog saveta da se njegova predstava *Kazimir i Karolina*, u produkciji putujućeg Salašarskog pozorišta (koje svakog leta igra turneje po mestima koja pretežno naseljavaju vojvođanski Mađari), ne igra. Takođe i neki drugi vodeći vojvođanski mađarski političari – bliski vlastima i u Beogradu i u Budimpešti – negativno su se izjasnili ne samo o ovoj, nego i o prethodnim predstavama Salašarskog pozorišta u prethodnih nekoliko godina, optužujući umetnike za opscenost, vulgarnost, igranje predstava koje "narod ne razume" i sa kojih izlazi... To je bio povod za naš razgovor, koji je neka vrsta portreta, priča o položaju umetnika danas, da parafraziram Maraju, priča o pozorištu i životu.

"VREME": Šta se sada dešava u Kavilu, "matičnom" selu u kojem Salašarsko pozorište igra predstavu *Kazimir i Karolina*?

ROBERT LENARD: Igra se predstava. Sinoć je bilo nekoliko stotina ljudi. Da raščistimo jednu stvar: Mađarski nacionalni savet ne može da zabrani predstavu, on može da predloži da se prekine turneja i da utiče na ona mesta koja bi primała Salašarsko pozorište (koje je putujuće),

kao i na obezbeđivanje novca potrebnog za iganje predstave, govorim o novcu za hranu, benzin... Oni uglavnom finansiraju predstavu, preko njih se dalje prijavljaju na razne konkurse, ali nemaju formalnu moć da predstavu zabrane. Zato je, verujem, to izašlo u formi predloga, sugestije... Danijel Gomboš, direktor Salašarskog pozorišta, doneo je sa celom upravom tog pozorišta odluku da predstava ne ide na turneju ove godine, ali odigraćemo je sad u Kavilu, do 12. avgusta, onoliko puta koliko bismo je odigrali tokom turneje. Tako je dogovor, i čak i predsednik Saveza vojvođanskih Mađara Ištvan Pastor podržava tu ideju u jednoj rečenici svog otvorenog pisma. Tako da imamo neku vrstu zelenog svetla. Ljudi zaista dolaze da gledaju predstavu, plaćaju ulaznice, tačnije rečeno, u Salašarskom pozorištu je tradicija da se ne plaća ulaznica, nego da publika posle predstave u šešire koje nose glumci ubaci onoliko novca koliko misli da je predstava vredela. I što je još lepše, ljudi kuvaju za nas...

To nije uobičajeno, to je neka vrsta solidarnosti?

Upravo tako, pre nekoliko dana neko je doneo sto palačinki... svašta donose, i to je zaista lepo. Jako vole predstavu, što može biti delom iz bunta, ali svakako je lepo. I apsolutno niko ne razume zabranu.

Uz obrazloženje da u svojoj rediteljskoj adaptaciji koristiš prost i neprikladan rečnik, Mađarski nacional-

ni savet zatražio je od rukovodstva Salašarskog pozorišta da se prekine turneja komada *Kazimir i Karolina*. **Kako razumeš tu odluku?**

Nikako. Kad je vest stigla do mene – pre nego što je pismo objavljeno, Gomboš mi je javio da smo u nevolji i da hoće da zabrane izvođenje predstave zakazano za to veče – bio sam zatečen. Pokušali smo da stignemo do ljudi koji nastoje da kontrolišu predstavu da bismo razumeli o čemu se radi i preduzeli nešto po tom pitanju. Ako su psovke problem, mislio sam, pa mogu bez toga da prenesem istu poruku, nema problema, možemo se dogovoriti. Međutim, nismo dobili nikakav konkretni odgovor na ovo što se dešava. Hajde da izgovorim to: bio sam spremjan na autocenzuru, što je samo po sebi odvratno, ali bio sam spremjan to da uradim za dobrobit predstave koja treba da se izvede još šesnaest puta u toku leta. Mislim, svaki reditelj hoće da mu predstava živi, a ne da umre posle četiri izvođenja.

Na ideju da se predstava dalje igra u Kavilu došla je uprava Salašarskog pozorišta, i posle smo, u otvorenom pismu predsednika Pastora, takoreći dobili dozvolu za to, ali, kad je pismo stiglo, predstava se već igrala u Kavilu prema toj ideji... Otvoreno pismo sam video doslovno onda kada sam gledao drugo izvođenje predstave u skladu sa tom odlukom. Prvo sam gledao u dva ujutru prethodnog dana. Zapravo je bilo predviđeno da

Datum: 05.08.2021

Medij: Vreme

Rubrika: Bez naslova

Autori: Redakcija

Teme: Andraš Urban; UJVIDEKI SZINHAZ / Novosadsko pozorište; Pozorište Kostolani Dežo /

Naslov: Jedna predstava, jedna zabrana.. i sto palačinki

Napomena:

Površina: 1929

Strana: 32,33,34,35

33

jedna zabrana...

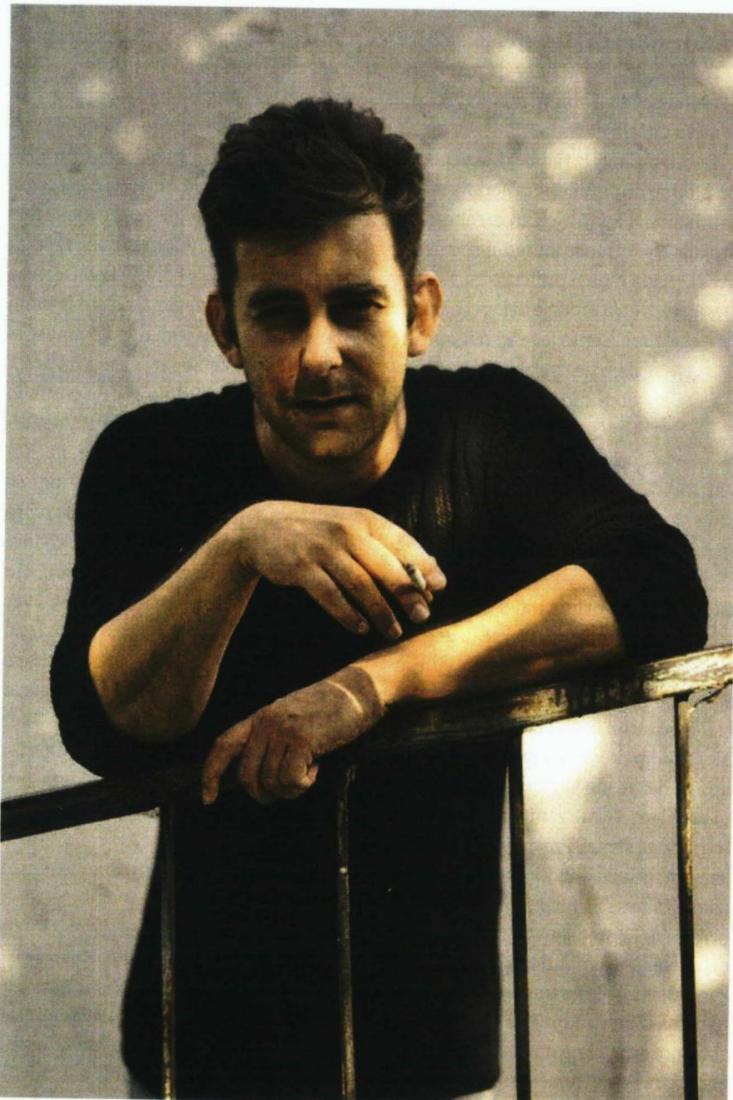

Foto: Elvira Kakusi

se te večeri predstava igra u Malom Iđošu, scena je tamu bila postavljena kada smo saznali za sve ovo. Nismo znali šta će se dalje dešavati, glumci su se vratili iz Malog Iđoša i Gomboš i ja smo došli na ideju da se predstava odigra u Kavilu i da se snimi. Pri tom, u Kavilu je već tad stigla podrška, došli su neki bivši studenti, odnosno bivši glumci Salašarskog pozorišta, došli su osnivači Đerđ Hernjak i Friedeš Kovač, Urban je došao, on je pogledao to izvođenje u dva ujutru. Podrška je bila jasna i jako nam je značila.

Zašto si se odlučio da postavi ovaj komad?

Hoćeš istinu ili...?

Istinu.

Imao sam malo vremena da se odlučim, kasno sam dobio poziv i zajedno sa pozivom dobio sam kratak rok: *do sutra mi reci šta režiraš*. (smeh) Svašta mi je padaš na pamet, ali sve to je zahtevalo temeljnu adaptaciju, a meni je bio potreban dramski tekst koji je eventualno trebalo prilagoditi, što se i desilo, ali ništa više od toga u dramaturškom smislu. Narednog

dana smo negde putovali i poneo sam sve drame koje imam u kući, da na putu izabrem jednu. Dođem do Fon Horvata, pročitam *Priče iz bečke šume*, genijalno, ali nije za tu priliku... Kriterijumi odabira su zanimljivi: naravno, drama treba da odgovara pre svega meni, zatim to je otvoreni prostor, seoska atmosfera... Radnja Kazimira i Karoline odigrava se na Oktoberfestu. Uklapa se, kod nas je to luna-park, ali to je to. Oktoberfest je i luna-park. Meni se to dopadne. Razgovarali smo sa Gombošem o tome kako u Salašarskom pozorištu obično postavljamo komedije, a ovaj komad baš i ne razgaljuje dušu. To je tužan komad, ali ne tužan kao što je, štajaznam, *Julije Cezar*. Ovaj komad je tužan na jedan zaigran način, na jedan narodni način, a Fon Horvat svoje komade naziva narodnim komadima. Ti komadi nisu pisani za suve intelektualce, nije to Boto Štraus pa da niko ne razume šta on zapravo piše (smeh), nego lepo komunicira sa publikom. Jedino smo oko toga razgovarali, da podignemo malo atmosferu. Komad jeste pomalo hermetičan, pa smo razmišljali čime da ga oslobođimo i tako se rodio koncept: usred predstave postoji frik-šou, koji odgovara i društvenom kontekstu, pomicali smo. Onda to već prolazi, to je već veliko, ima igre, ima zanimljivih čudovišta... To je cirkus, luna-park... sve to odgovara duhu komada, a uklapa se u atmosferu sela u kojem je, je li, luna-park.

Meni se jako sviđa ovaj komad, odgovarao mi je i smatrao sam da odgovara i toj sredini. To je ono u čemu kažu da sam pogrešio. No, čim smo počeli da analiziramo tekst, još za stolom, pitali smo se kako može da se napravi tragična scena sa tekstom:

– Hej, Erna!

– Šta je?

– Ništa.

To je kraj komada i to je prelepo.

Moram napomenuti, to sam rekao i glumcima: dobar mi je prijatelj postao ovaj Eden fon Horvat, hoću sa njim u Bečku šumu.

Koje sličnosti i razlike vidiš između trenutka u kojem ti stvaraš

»

Datum: 05.08.2021

Medij: Vreme

Rubrika: Bez naslova

Autori: Redakcija

Teme: Andraš Urban; UJVIDEKI SZINHAZ / Novosadsko pozorište; Pozorište Kostolanji Dežo /

Naslov: Jedna predstava, jedna zabrana.. i sto palačinki

Napomena:

Površina: 1929

Strana: 32,33,34,35

34

predstavu i trenutka u kojem je autor stvarao komad?

To je trideset i druga godina prošlog veka, Fon Horvat tad već ne živi u Berlinu nego je u Beču, iz kog će otići u Pariz, gde će i umreti u trideset i sedmoj godini. Ne bih preterivao praveći paralelu sa vremenima u kojima stvaramo. Ali da, Fon Horvatovi tekstovi su zabranjeni u nacističkoj Nemačkoj. No, da ne pravim baš tu paralelu. Ali tada vlada svetska ekonomski kriza. Kazimir ima problem – izgubio je posao vozača, a to postane i ljudski problem. Ali je, pre svega, egzistencijalni problem. On najverovatnije neće

biljnih pozorišnih ljudi, kao da je u najmanju ruku Pariz, volim to da kažem malo u šali, a donekle u zbilji.

Pa ne bač (smeh), mada mu je draga što to čuje, prim. aut).

Akademiju umetnosti si završio u Novom Sadu u klasi profesora Bore Draškovića. Koja su twoja profesionalna načela i koji su stavovi iz kojih su ta načela nastala?

Dobro pitanje. Iz radničke sam porodice. Moji su do devedesetih godina radili u fabrikama u Senti, dok su te fabrike postojele. Nakon toga su radili u poljoprivredi, i sada rade u prilično dobroj firmi

koja prodaje delove za traktore. Senta je grad poljoprivrede, to je uvek bilo tako. Uglavnom, moji roditelji su radnici, tipična srednja klasa kojoj je osamdesetih još išlo dobro, a devedesetih je bio pakao. Kao u devedeset posto porodica u Srbiji. To jeste bitno, taj kontekst iz kojeg dolazim. Ako govorimo o načelima, volim Brehta, pašu mi društvene teme, odatle i Fon Horvat, kod koga društvene teme ne

idu iz didaktike, mada je ima, ali to su ipak veoma jednostavni ljudi koji se nesvesno vezuju za širi društveni problem. To me zanima. Ali zanimaju me mnoge stvari. Pre ovoga sam u Dečjem pozorištu u Subotici radio predstavu u kojoj smo se bavili prihvatanjem smrti prijatelja. Ta predstava je radena za mlađe i veoma je empatična. I to mi je bilo zanimljivo. Jedna sam od poslednjih generacija iz Sente koja je izašla iz amaterskog pozorišta i nastavila da se bavi pozorištem. Posle mene možda još nekoliko ljudi i zatim tajac.

Sve to u Senti počinje sa Urbanom, kog sam upoznao dosta kasno, zapravo sa njegovim povratkom u Senu sa predstavom *Deca*. Ta predstava je bila ubitacno dobra, nešto što mi do tada nismo videli. Veoma asocijativna predstava, poetična. Amatersko pozorište zbog kojeg je Senta to što jeste u pozorišnom jeziku ovih prostora ne bi postojalo da nije bilo direktora Kulturnog centra u Senti, a to je u tom trenutku Jene Hajnal, trenutni predsednik Mađarskog nacionalnog saveta. Da on tada nije bio tamo, tvrdim da

mi danas ne bismo sedeli ovde. Zanimljiva kontradiktornost.

Kako kroz dosadašnji rad vidiš svoj sadašnji rad?

Sebe sam donedavno doživljavao kao nebitnog (smeh), a sad postadoh selebriti, mađarski mediji se bave mnom (smeh). Prve režije sam radio kod Urbana u Pozorištu "Dežo Kostolanji", tamo sam i diplomirao, i sad već mogu reći da te prve režije nisu bile uspešne. O svom profesionalnom razvoju moram reći da šest godina nisam režirao – pisao sam neke tekstove, ali sam uglavnom bio asistent na raznim projektima, najviše kod Urbana, ali i kod Olje Đorđević. Ono što je meni i danas jako bitno jesu dva i po meseca rada sa Borutom Šeparovićem na predstavi *Bikini demokratija* koju je postavio u "Kostolaniju". To me je definitivno formiralo. To je vreme uspona Pozorišta "Kostolanji", ono dobija svoju trupu, rade se predstave poput *Urbi et orbi*, *Turbo paradiž*, *Kišinjevska ruža...* Mnogo Urbanova predstava koje su razbile dotadašnju atmosferu. A tada u priču ulazi i Oliver Frljić, čije predstave dolaze na Pozorje, na Bitef, na festival Dezire, koji me itekako formira. Nadam se ne samo mene, nego svakog ko dolazi...

U Novosadskom pozorištu si umetnički direktor, odnosno, po sistematizaciji, rukovodilac umetničkih poslova.

Tako je, po opisu poslova to je mesto umetničkog direktora.

To pozorište je u složenoj poziciji: manjinsko je i gradsко. Kako se u njemu reflektuje ono što se dešava u Srbiji, kako se reflektuju veze sa Mađarskim nacionalnim savetom, a zatim i veze sa Madarskom?

Pozicija ovog pozorišta jeste izuzetno složena. To jeste mađarsko pozorište, koje jeste u jako dobrim odnosima sa Nacionalnim savetom. Čak smo član nekih udruženja u matičnoj zemlji, član smo tamošnjeg Teatarskog društva, imamo jako dobre veze sa Društvom dramaturga u Budimpešti, ali to je per definitionem gradsko pozorište, stopostotno gradsko. To nalaže, naravno, da napravimo predstavu kao što je *Neoplanta* po romanu László Vegela, pa i *Bludni dani kuratog Džonija* – Grujić je novosadski pisac, kao i predstavu *Upotreba čoveka*, koju smo radili

Kazimir i Karolina

Foto: Srdan Pablo Doroški

dobiti novi posao, jer je kriza. Zaista smatram da u tome ima dijaloga sa našom stvarnošću, pogotovo što je pitanje šta dolazi nakon pandemije. Još uvek smo u akvarijumu u kojem je pandemija jedini problem. Međutim ne, ljudi moji, tu na red dolazi nešto mnogo gore. Mi već vidimo da je svetska ekonomija poremećena, imamo novu podelu moći. Ne samo kada govorimo o nacijama, državama, govorim o tome da je Amazon postao otpričike najveća kompanija na svetu, trgovina je prešla na internet, Holivud krvari dok Netfliks cveta... Balans je promenjen. Sa druge strane, poznato je da Amazon ne da eksplatiše svoje ljudi, nego ih muči. Nezaposlenost je u Srbiji i pre pandemije bila problem, a u Vojvodini je to konstantan problem. Mislim da jedino u Novom Sadu i Beogradu kao nije toliko strašno. Ali u ostatku zemlje jeste, ma koliko pričali koliko su podigli minimalac.

Rođen si i odrastao u Senti, to je sredina koja je poznata po veoma jakom amaterskom pozorištu, gimnazija je jaka, a i dala je nekolicinu oz-

Datum: 05.08.2021

Medij: Vreme

Rubrika: Bez naslova

Autori: Redakcija

Teme: Andraš Urban; UJVIDEKI SZINHAZ / Novosadsko pozorište; Pozorište Kostolanji Dežo /

Naslov: Jedna predstava, jedna zabrana.. i sto palačinki

Napomena:

Površina: 1929

Strana: 32,33,34,35

u koprodukciji sa Novim Tvrđava teatrom – ogroman je pisac Aleksandar Tišma, novosadski pisac, a blizak nam je i Kiš, bliska nam je Ildiko Lovaš, njen će komad režirati Urban u ovoj sezoni... Pokušavamo da budemo svestrani, što nije lako sa pet ili šest premijera u sezoni, ali trudimo se (smeh)... Mislim da je složena pozicija pozorišta beneficija. Zato imamo kompleksnu kulturnošku mrežu kontakata.

Pamtim da ti je bilo veoma važno da na repertoar Novosadskog pozorišta postaviš Basarinu *Famu o biciklistima*, i postavio si je, i bila je izvrsna predstava. Šta ti je sad tako važno da postaviš – ti kao reditelj, i za koju bi predstavu bilo važno da se u ovom vremenu nađe na repertoaru Novosadskog pozorišta, a da je režira neko drugi?

Ove godine ćemo imati razne projekte, radimo, recimo, Viripajeva i Dostojevskog, zatim koprodukciju sa Japanom u okviru projekta Evropska prestonica kulture, Urban radi komad Ildiko Lovas, a ja ću raditi komad Ane Terek, divne pesnikinje koja živi u Budimpešti, a inače je iz Bačke Topole...

Ovo sve pokazuje da pozorište jeste moćno, jer je neposredni odraz stvarnosti.

Uvek mislim da je pozorište nemocan medij u tom smislu. Mislim da u pozorištu ide pre malo ljudi da bi ono bila snaga koja formira glasove na sledećim izborima. I upravo kad vidim da se politika meša u nešto takvo, to me zbuni, pogotovo me zbuni, da se vratim na početak razgovora, zato što ova naša predstava baš i nije Zoran Đindić u Ateljeu 212. Mada ni to nisu zabranili, naravno, zbog toga su stradali neki ljudi u kulturno-političkom smislu, ali predstava nije zabranjena.

Nije pozorište ni samo zabava, četiri godine sam bio na Akademiji da bih se bavio ovim poslom i ako to prodajem za sitne pare da bismo se zabavljali, onda postajem kurva.

Dokle, po tvom mišljenju, seže moć pozorišta?

Deluje na opštu osetljivost ljudi i otvara mnoge teme. U tome je moć. ¶

NATAŠA GVOZDENoviĆ

